

Gry Aalde og Erik Røed
Strømsoddveien 167
3534 Sokna

Ringerike kommune
postmottak@ringerike.kommune.no

Sokna, 5 november 2023

Kommuneplanens arealdel 2023-2035 – høringsuttalelse vedr. planlagt deponi for forurensede masser på Tyttebærmoen

Vi viser til utkastet til ny arealdel i kommuneplanen, med høringsfrist 6. november 2023.

Om bakgrunnen for vår høringsuttalelse

Vi bor på småbruket Kristofferbråtan, g.nr. 148/br.nr.132. Vi er en familie på to voksne og to barn, og er de nærmeste fastboende, ca to kilometer fra Tyttebærmoen. Vi driver en næringsvirksomhet gjennom Herfra gårdsmat (orgnr. 976948920), der vi produserer økologiske grønnsaker, egg, kjøtt og honning. Vi har en gårdsbutikk (der vi også åpner gårdskafe neste vår), og vi inviterer til ulike arrangementer på tunet, samt gårdsturisme.

Vi er dessuten innbyggere i Sokna og Ringerike, med en sterk forventning om at kommunestyret ivaretar viktige hensyn blant annet knyttet til bomiljø og naturvern.

Vi er dypt bekymret for planene om å etablere et deponi for forurensede masser på Tyttebærmoen på Sokna, noen få meter fra elva Sognas bredd. På vårt mest innstendige vil vi anmode kommunen om å sette en stopp for denne svært dårlige ideen. Våre innvendinger er omtalt nedenfor, under hovedtemaene:

- Hensyn til bomiljø, trafiksikkerhet og nærturterreng
- Hensyn til naturverdiene
- Vern av grunnvann og vassdrag
- Hensyn til annen næringsvirksomhet og landbruksinteresser

Forslaget bør avvises av hensyn bomiljø, trafiksikkerhet og nærturterreng

Transport til og fra det planlagte deponiet for forurensede masser vil gå langs Fylkesvei 2884. Denne fylkesveien er allerede en av landets mest trafikkerte fylkesvei, først og fremst på grunn av tidvis svært omfattende tungtrafikk fra Sokna Sand. Trafikken går gjennom tett befolket boområde, langs en smal vei som er skolevei og «rekreasjonsvei» for mange av Sognas innbyggere. Tiltakshaver har selv anslått at den nye tungtrafikken vil medføre 100 lastebillass daglig, det vil si 200 passeringer

tur/retur. Det sier seg selv at en slik økning i trafikken langs denne veien, på toppen av den eksisterende trafikken vil innebære en *ekstrem* belastning for barn og voksne på Sokna. Også trafikken gjennom Sokna og Soknedalen på RV7, som ifølge Statens Vegvesen allerede på nåværende tidspunkt ikke har kapasitet til mer trafikk, vil bli sterkt berørt.

Et strategisk mål for kommunens planarbeid er at arealbruken skal legge til rette for gående og syklende, og ivareta nærturterrengene. I Kommunen uttrykker i sin trafikksikkerhetsplan for 2021-2025 en ambisjon om å bli godkjent som såkalt «*trafikksikker kommune*» innen utløpet av 2023. I planen heter det at «Trafikksikkerhet handler om å kunne bevege seg trygt i sitt lokalmiljø, enten man er fotgjenger, syklist eller bilist – barn, ungdom, voksen eller pensjonist». Kommunen uttrykker videre at det er et stort behov for å få utført tiltak for å sikre gående og syklende på og langs europa-, riks- og fylkesveiene, og peker på særlig behov for å sikre trygg skolevei.

Det er **helt umulig** å ivareta disse hensynet for Soknas befolkning dersom kommunen åpner for tungtrafikk fra et eventuelt deponi for forurensete masser. Dette vil tvert imot være et skritt vekk fra kommunens egen ambisjon om bedre trafikksikkerhet. Det er av avgjørende betydning at kommunens politikere danner seg et bilde av hva det vil bety med tanke på trafikksikkerhet, støy, støv og trivsel dersom flere hundre trailere – på daglig basis – skal kjøre gjennom boligstrøk, skolevei og nærturterreng.

Forslagsstiller skriver i sitt forslag til arealplan selv at «Mottak av masser og senere etablering av industri-/næringsvirksomhet vil medføre økt trafikk på omkringliggende vegnett. Trafikkbelastningen som følger av tiltaket, må utredes og belyses som et eget tema i fremtidig konsekvensutredning.». Etter vår oppfatning vil et eventuelt vedtak i arealplanen som åpner for videre planlegging av massedeponiet være fattet på sviktende grunnlag, så lenge dette helt avgjørende spørsmålet ikke er tatt stilling til. Det er stor risiko for at et slikt uferdig begrunnet vedtak vil kunne skape press på å gå videre med arbeidet, selv om man ikke kommer frem til tilfredsstillende løsninger med tanke på trafikk. (Og merk: *Det finnes ikke noen tilfredsstillende løsninger* på denne trafikktutfordringen, all den tid en alternativ adkomst langs den private Nordmoveien er avvist som uaktuell i forbindelse med behandling av reguleringsplanen for virksomheten på Sokna Sand, ref kommunestyrets vedtak 14.08.2023 65/23).

Forslaget bør avvises av hensyn til vern av naturverdiene

Det planlagte deponiet for forurensete masser er tegnet inn i kartet på et område fem kilometer fra Sokna sentrum, til sammen 614 daa, fordelt på begge sider av fylkesveien. Østsiden av området grenser mot elva Sogna. Området er beskrevet som rik sandfuruskog med tynt humuslag.

I kommunens presentasjon av strategiske mål knyttet til planarbeidet (ref åpent møte i Sokna 27.09.2023) blir det blant annet pekt på at planen skal legge til rette for en arealbruk som ivaretar naturmangfold, økosystemer, friluftsområder og landskap gjennom bærekraftig bruk og vern. Vi har problemer med å se hvordan et deponi for forurensete masser på Tyttebærmoen i Sokna kan ivareta dette.

Vi viser til kommunens at kommunen selv har gjennomført en naturtypekartlegging i 2023.

I rapporten står følgende om resultatene for Tyttebærmoen (side 10 i rapporten): *Store verdier er registrert: Rik sandfuruskog med ubestemt men trolig høy lokalitetskvalitet. 11 habitatspesifikke arter for rik sandfuruskog er registrert, og ingen av disse var kjent på lokaliteten fra før. Fem rødlistearter er registrert.* Området er vurdert både etter ny og gammel metodikk, og ville etter gammel metodikk (DN-Håndbok 13) fått regional verdi (verdi viktig – B-verdi).

I kartleggingsrapporten pekes det også på en rekke dødisgroper i området. Naturverdiene omtales som noe sterkere enn de andre områdene som er kartlagt i samme rapport.

Det er også myrområder i landskapet. Dette fremgår av kartet som er tatt inn i rapporten, uten at det er spesifikt omtalt. Vi ber kommunen vurdere hvordan dette stiller seg i forhold til det faktum at Stortinget har bestemt at det innen utløpet av 2023 skal vedtas et forbud mot nedbygging eller ødeleggelse av myr.

Vi peker for øvrig på at det aktuelle området har kulturverdi for Sokna – «Tyttebærbygda», noe som også reflekteres i navnet «Tyttebærmoen».

Etter kommunens naturkartlegging og i påvente av kommunens behandling av arealplanen er det aktuelle området på Tyttebærmoen dessverre allerede blitt snauhøgd. Det er derfor viktig at det ikke åpnes for ytterligere irreversible inngrep. En ansvarlig forvaltning av våre naturområder tilsier at man ikke tar i bruk nye, uberørte områder til deponier for forurensede masser, men heller legger deponier til tidligere masseuttak.

Forslaget bør avvises av hensyn til vern av grunnvann og vassdrag

Vern om vassdrag er sentralt i kommunens egen strategi for arealplanlegging, noe som blant annet kommer til uttrykk i Kommuneplanens samfunnsdel (2021-2030).

Vi peker på kommunenes eget regelverk for vern av vassdrag. I det aktuelle området gjelder et forbud mot tiltak i en 100-meters sone fra elven Sogna. I Kommuneplanens samfunnsdel (Mål 4.1.3) slås det fast at kommunen skal være restriktiv med å gi dispensasjon. På kommunens egne informasjonssider omtales mulighetene for å gjøre unntak slik: *Ingen har krav på å få dispensasjon. Politisk vedtatte planer og andre bestemmelser skal som hovedregel alltid følges. Ved søknad om dispensasjon vurderes det om hensynet bak bestemmelsen det søkes dispensasjon fra blir vesentlig tilsidesatt ved å innvilge dispensasjon. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene. Det skal med andre ord mye til for å kunne innvilge dispensasjon.* På samme informasjonsside understrekes det at det for å få dispensasjon må foreligge konkrete forhold som gjelder akkurat den aktuelle saken, og at generelle grunner som kan fremføres av alle ikke vil være tilstrekkelig. En generell henvisning til næringsliv og arbeidsplasser er med andre ord ikke tilstrekkelig for å dispensere fra 100-metersregelen.

Ut fra de foreliggende dokumentene kan vi ikke se at det er gjort en slik avveining av interesser fra kommunens side, og vi ber om at dette må fremkomme i forbindelse med behandlingen av saken. Det å tillate etablering av et deponi for forurensede masser tett opp til et viktig vassdrag i regionen kan neppe sies å være i tråd med verken lokale mål om å ivareta vassdragsvern, eller nasjonale mål i vannforskriften om god økologisk tilstand i våre vassdrag.

Vår klare oppfatning er at det ikke foreligger grunner som gjør det aktuelt å gi dispensasjon fra den viktige 100-metersregelen i dette tilfellet. I grunnen under Tyttebærmoen er det et betydelig grunnvannsreservoar. Grunnvannsreserver av god kvalitet er en knapphetsressurs, og det er et samfunnsansvar å verne disse. Det vil aldri være mulig å sikre seg 100% mot avrenning fra deponiet som følge av skade, ekstremvær, konstruksjonsfeil, slitasje og alder eller andre omstendigheter. Forslagsstiller sier selv i sitt innspill til arealplan: *«Arealinnspillet vil medføre en viss risiko for forurensning av vassdrag.»* En slik forurensning vil kunne gjøre irreversibel skade på grunnvannet.

Elven Sogna renner gjennom Soknedalen helt ned til utløpet i Tyrifjorden, hvor et av Norges rikeste våtmarksområder ligger. Langs hele elven er risikoen for skadevirkninger av et eventuelt utslipp form av tilsig/avrenning eller mer akutt lekkasje meget stor. Helt lokalt vil dette kunne få dramatisk betydning for bestanden av elvemusling, en rødlistet art som har et av sine få kjente habitater nettopp i denne delen av Sogna. Edelkreps er også registrert i området. Kunnskapsgrunnlaget knyttet til utbredelsen av elvemusling og edelkreps er generelt sett for dårlig. Dette bør utredes før det eventuelt fattes vedtak som kan få konsekvenser for utbredelsen. Langs hele elven er det for øvrig et rikt dyreliv, og vi peker ikke minst på det sårbare området ved Sognas utløp, som er regulert som naturreservat på grunn av fuglelivet i dette området.

Vi kan ikke se at hensyn til grunnvann under Tyttebærmoen eller dyreliv i og langs elven er berørt i kommunens planutkast eller konsekvensutredning. Dersom dette skyldes at det ikke er innhentet kunnskap om dette, vil vi be om at dette utredes grundig før eventuelt videre behandling av denne saken. Vi er særlig bekymret for den planlagte permanente lagringen av radioaktiv alunskifer. Ethvert utslipp fra slike forurensede masser som det her er tale om vil innebære en åpenbar fare for irreversible tap av naturmangfold, økosystemer og grunnvannreserver. Vi mener derfor at kommunen må legge til grunn føre var-prinsippet, og stoppe det planlagte massedeponiet.

Forslaget bør avvises av hensyn til eksisterende næringsvirksomheten ved Herfra Gårdsmat

Det vil være en forskjellsbehandling av næringsdrivende dersom den ene partens drift vil gå vesentlig ut over andres. Vårt bruk er gjennom de siste åtte årene møysommelig bygget opp med en produksjon av økologiske bær og grønnsaker, beitedyr, gris, eggproduksjon og honningbier. Disse produksjonene utgjør stammen i en helhetlig næringsdrift, som med tilleggene gårdsbutikkdrift, gårdsturisme og kulturarrangementer, står for en type bærekraftig næringsvirksomhet som både kulturelt og økonomisk er viktig både for oss og lokalmiljøet. Vi dekker også et økende behov for kvalitetsmat hos hytteturister i området.

Dersom summen av tiltakene på Tyttebærmoen (økt trafikk, naturskade, forurensingsfare og tap av naturmangfold og turområder) blir en realitet, vil det direkte slå inn med uønsket effekt for vår næringsutøvelse. Det er ikke akseptabelt.

Det er forståelig at kommunen er interessert i tiltak som vil øke lokal næringsvirksomhet i området. Vi tillater oss å minne om at dette hensynet også må omfatte interessene til eksisterende virksomhet, når det vil være åpenbart negative konsekvenser av tiltaket.

I vår økologiske planteproduksjon benytter vi dessuten vann fra elven, og eventuell avrenning eller forurensninger vil kunne medføre tap av avling og grønnsaker som ikke kan selges. Særlig aktsomhet må påvises i og med at det planlagte massedeponiet vil inneholde alunskifer og andre radioaktive masser. Langs hele Sognas elveløp, helt ned til Tyrifjorden, benytter bøndene seg av dette vannet. De erfaringene vi har gjort oss med tanke på høstens ekstremvær tilsier at vannressursene som brukes i mat- og forproduksjon er langt mer sårbare enn vi kanskje har trodd.

Forslaget bør avvises av hensyn til eksisterende bruk av området som beiteområde

Det foreslåtte deponiet for forurensede masser er også en trussel mot eksisterende bruk av landbruksareal. I uminnelige tider har dette området vært benyttet som utmarksbeite for dyr fra flere gårder i distriktet. Dette er en driftsform som ivaretar både klimahensyn og dyrevelferdshensyn. Det aktuelle området fungerer også som en korridor mellom områdene ovenfor og nedenfor Halvassbrua, og utbygging i tråd med forslaget på begge sider av fylkesveien vil blokkere

beitedyras gjennomfart. Den økte trafikken langs riksveien som et massedeponi vil medføre vil dessuten medføre betydelige sikkerhetsutfordringer både for dyr og trafikanter.

Vi viser for øvrig til de synspunktene som kommer frem i høringsuttalelsen fra Ringerike og Hole Beitelag.

Noen ord om det planlagte næringsområdet på toppen av avfallsdeponiet

Fase 2 av det planlagte deponiet for forurensede masser er å anlegge en permanent oppfylling med sikte på å bygge ut næringsseiendommer. Tiltakshaver omtaler dette som en «miljøpark». Er det slik at de negative konsekvensene å etablere et massedeponi bagatelliseres under henvisning til at Sokna er et fremtidig satsings- og vekstområde, og vil få sitt Soria Moria i form av en næringspark på Tyttebærmoen?

Vi tillater oss å stille spørsmål ved realismen ved og kunnskapsgrunnlaget for disse planene. I Ringerike kommune er allerede i dag en rekke ledige næringslokaler og eiendommer, som vil være langt mer attraktive for virksomheter og klynger av virksomheter på grunn av beliggenhet, tilgjengelighet og infrastruktur. Kommunen uttrykker i sin næringsplan at «*Allerede utbygde områder skal vurderes før det åpnes opp for nye*», ref Ringerike kommunes næringsplan 2-1 (2023-24). Det fremkommer ikke av det fremlagte forslaget at det er gjort en vurdering eller fremskriving av antatt etterspørsel det kan antas å være for nye næringslokaler på Tyttebærmoen, og hvordan dette forslaget forholder seg til ambisjonen om å benytte allerede utbygde områder først. Ettersom dette fremstår som en viktig del av den «pakken» som er forsøkt solgt inn overfor kommunen, er det avgjørende å få et bedre kunnskapsgrunnlag før det eventuelt fattes vedtak. Vi er sikre på at etablerer- og næringsutviklingsmiljøet knyttet til USN vil kunne bidra i en slik kartlegging og dokumentasjon.

Avslutning – Åpenbare mangler i høringsgrunnlaget

I konsekvensutredningen fra mai 2023 innstilte Kommunedirektøren på at forslaget om massedeponi på Tyttebærmoen ikke skulle være med videre i arealplanprosessen. Formannskapet valgte i juni 2023 å fatte vedtak i strid med denne tilrådingen. De foreliggende høringsdokumentene mangler en nærmere begrunnelse for formannskapets vedtak på dette punktet, utover en generell henvisning til arbeidsplasser og næringsutvikling. Hørings-saken har derfor klare mangler når det ikke er synliggjort hvordan disse hensynene konkret er avveid opp imot de utfordrende sidene ved forslaget, knyttet til adkomst og trafiksikkerhet, naturmangfold, vannmiljø, myr, landbruk og øvrig næringsvirksomhet. Det fremgår heller ikke om hensynet til barn og unges trafiksikkerhet er særskilt vurdert eller vektlagt, ref Nasjonal Transportplan 2018-2019, der det slås fast at det skal legges vekt på hensynet til barn og unge i lokal og regional planlegging.

Et vedtak fattet på så mangelfullt grunnlag vil være problematisk både ut fra faglige og juridiske perspektiver.

Med hilsen

Gry Aalde og Erik Røed